

ПЕНСЬКА

Ірина Олександрівна
penskayairyna@ukr.net

УДК 338.2

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОГО
ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ЧИЧИПАН

Марина Андріївна
natalinske.pzkg@ukr.netEFFICIENCY OF FINANCIAL PLANNING
AT THE ENTERPRISE*к.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університету**студент, Харківський
інститут фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університету*

Стаття присвячена дослідженню необхідності фінансового планування, яке в ринковому середовищі сприяє ефективному забезпеченню фінансовими ресурсами підприємства. Розглянуто основні етапи фінансового планування на підприємстві. Узагальнено і проаналізовано шляхи вдосконалення фінансового планування. Наведено організаційно-правові аспекти а також рекомендації щодо складання фінансових планів господарюючих суб'єктів.

* * *

Статья посвящена исследованию необходимости финансового планирования, которое в рыночной среде способствует эффективному обеспечению финансовыми ресурсами предприятия. Рассмотрены основные этапы финансового планирования на предприятии. Обобщены и проанализированы пути совершенствования финансового планирования. Приведены организационно-правовые аспекты а также рекомендации по составлению финансовых планов хозяйствующих субъектов.

* * *

Introduction. Financial planning is one of the major components of an enterprise planning system that solves such key issues as effective managing of financial flows, ensuring balance of financial resources and enterprise requirements, managerial decisions optimization, cost minimization and so on. However, the essence of financial planning and financial planning mechanism require further development.

Purpose. The present article aims at defining the essence of financial planning, its significance, role and principles of organization in unstable economic environment and an increased risk of managing an enterprise.

Results. Financial planning is a forecasting of the future; it is the form of constructing an active model and targeted financial condition of an enterprise in the future by establishing ways, techniques and time limits to achieve this condition, final planned actions included. Financial plans are almost always focused on clearly defined goals; they comprise intermediate results and reflect categories and amount of financial resources used for achieving planned goals. Financial planning can be defined as a component (element) of the overall planning process as well as the basis and the most responsible component of a functional system of management. It plays a key role in management as financial indicators make it possible not only to identify performance of indexes of the current year compared to the previous one but also problems in enterprise activity. Financial planning is mainly treated from two perspectives: as a process and as an activity. As financial planning is a way of implementing basic functions of enterprises' finances – distribution, control and regulation – one can make a conclusion that it is not only the key element of financial management but also a way of its implementation.

Conclusion. Financial planning is a major component of intra-enterprise planning, implementation of which is obligatory for an enterprise to meet its strategic goals of activity. It coordinates individual financial goals, matches them with other goals, and provides effective mechanism for managing financial system. The important issue of financial planning is providing soundness of the financial plan and its reality.

Ключові слова: фінансове планування, фінансові ресурси, вдосконалення фінансового планування, фінансовий план, бюджетування

Ключевые слова: финансовое планирование, финансовые ресурсы, совершенствование финансового планирования, финансовый план, бюджетирование

Keywords: financial planning, financial resources, perfections of the financial planning, financial plan, budgeting

ВСТУП

Фінансове планування є однією з найважливіших складових системи планування підприємства, дозволяє вирішувати такі життєво важливі завдання як ефективне управління фінансовими потоками, забезпечення збалансованості фінансових ресурсів і потреб підприємства, оптимізація управлінських рішень, мінімізація витрат тощо.

Сучасний етап розвитку фінансово-економічних відносин приділяє значну увагу темі вдосконалення фінансового планування на підприємствах. У зв'язку з цим, українські вчені у сфері економіки знаходять і обґрунтовують різноманітні шляхи вдосконалення фінансового планування на підприємствах. Це дасть

зможу розробляти та застосовувати ефективні системи фінансового планування, які забезпечать стабільний розвиток суб'єктів підприємництва.

Питання фінансового планування на підприємствах знайшли відображення у роботах провідних вітчизняних та зарубіжних вчених: М.М. Алексєєвої, І.Т. Балабанова, О.М. Бандурки, І.О. Бланка, В. Гейця, Б. Грабовецького, В.В. Ковальова, А.М. Поддєрьогіна, Р. Брейлі, Е. Бріггема, С. Майерса та інших.

Але залишається не вирішеною проблема здійснення найбільш економічно виправданого, вдалого та ефективного фінансового планування на підприємстві, не дотримуються принципи його виконання, йому не відведено особливої ролі. Потреба у цілісній кон-

цепції фінансового планування спонукає до дослідження складових процесу планування фінансових ресурсів підприємства, необхідності застосування основних макроекономічних показників під час розрахунку показників плану підприємств.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні сутності фінансового планування, його значенні, ролі та принципів організації в умовах нестабільного економічного середовища й підвищеного рівня ризику управління підприємством.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною базою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи пізнання, аналізу і синтезу, відсотка від продажів.

РЕЗУЛЬТАТИ

В узагальненому вигляді фінансове планування є прогнозом майбутнього, формою побудови активної моделі, бажаного майбутнього фінансового стану підприємства з одночасним визначенням шляхів, встановленням засобів та строків досягнення цього стану, а також кінцевих меж запланованих дій [4].

Фінансові плани майже завжди орієнтовані на чітко визначені цілі, містять проміжні результати і відображають види та обсяги фінансових ресурсів, витрачених для досягнення планових цілей. Однак найважливішими в фінансовому плануванні все ж є

кінцеві результати. Адже саме вони показують, чи правильно було здійснено фінансове планування і які корективи потрібно внести. Фінансове планування визначається як складова (елемент) загального процесу планування, а також як основа і найвідповідальніша складова функціональної системи управління [6]. Воно виконує в управлінні ключову роль, оскільки за фінансовими показниками можна не лише виявити виконання показників поточного року, порівняно з попереднім, а й проблеми, наявні у діяльності підприємства.

Фінансове планування розглядається переважно з двох позицій – як процес і як вид діяльності. Фінансове планування як процес є невід'ємною частиною управління та дає змогу зв'язати всі структурні ланки підприємства в цілісну виробничо-господарську систему і забезпечити її розвиток в напрямі досягнення поставлених цілей [8]. Фінансове планування як вид діяльності – являє собою діяльність, яку здійснює фахівець та яка спрямована на максимізацію ефективності функціонування підприємства (або макроекономічної системи) й вирішення поставлених завдань. Оскільки фінансове планування є засобом реалізації основних функцій фінансів підприємств – розподільчої, регулювальної, контрольної, можна зробити висновок, що воно є не лише необхідним елементом фінансового менеджменту, але й засобом його реалізації.

Фінансове планування – це складний процес, що включає в себе ряд етапів, відображених на рис. 1 [9, с. 120].

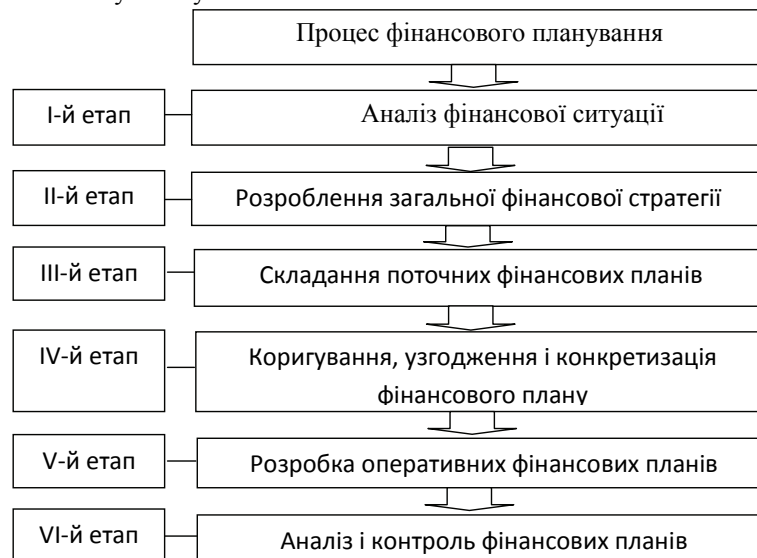

Рис. 1. Основні етапи фінансового планування на підприємстві

На першому етапі на основі фінансової звітності проводиться аналіз фінансових показників діяльності підприємства за попередній період. Основна увага приділяється показникам: обсяг реалізації, витрати, розмір отриманого прибутку. На основі проведеного аналізу оцінюються фінансові результати діяльності підприємства, визначаються стан, недоліки і проблеми.

На другому етапі розробляється фінансова стратегія і фінансова політика за основними напрямками фінансової діяльності підприємства (складаються основні прогнозні документи, які відносяться до перспективних фінансових планів і включаються до структури бізнес-плану, якщо останній розробляється на підприємстві).

На третьому етапі уточнюються і конкретизуються основні показники прогнозних фінансових документів за допомогою складання поточних фінансових планів.

На четвертому етапі погоджуються показники фінансових планів з виробничими, комерційними, інвестиційними, будівельними та іншими планами і програмами, що розроблені підприємством.

На п'ятому етапі здійснюється оперативне фінансове планування шляхом розробки оперативних фінансових планів. Завершується процес фінансового планування на підприємстві аналізом і контролем за виконанням фінансового плану.

Шостий етап полягає у визначенні фактичних кін-

цевих фінансових результатів діяльності підприємства, співставленні із запланованими показниками, виявленні причин відхилення від планових показників, в розробці заходів щодо уникнення негативних явищ.

Придїляючи більше уваги фінансовому плануванню, можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови виконання прогнозованих бюджетом обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самофінансування підприємства.

Фінансова стабільність є важливою передумовою успішного ведення господарської діяльності. Вона формує імідж суб'єкта господарювання, є його візитною карткою. Тому підприємствам і організаціям необхідно постійно дбати про фінансову стабільність, вживати заходи для її зміцнення.

Значення фінансового планування полягає в тому, що воно дає можливість визначити життєздатність проекту підприємства за умов конкуренції і є інструментом одержання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів.

Вимоги щодо формування та оформлення звіту про виконання фінансових планів затверджені наказом Мінекономрозвитку від 02.03.2015 № 205 "Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки", зареєстрованим в Мін'юсті 19.03.2015 за № 300/26745 (який викладено у новій редакції, затвердженій наказом Мінекономрозвитку від 31.07.2018 № 1070 та зареєстрований Мін'юстом 28.08.2018 за № 971/32423) (далі – Порядок) [3]. Наказ набрав чинності з дня його офіційного опублікування (інформаційний бюлетень "Офіційний вісник України" № 70 від 14.09.2018). До фінансових планів на 2018 р. та звітності за 2018 р. застосовується Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки, що діяв до набрання чинності цим наказом. Зведений звіт про виконання фінансових планів (шоквартально та за результатами року) формується та подається до Мінекономрозвитку суб'єктом управління об'єктами державної власності та включає показники виконання фінансових планів всіх підприємств державного сектору економіки, що належать до сфери управління. До підприємств державного сектору економіки належать державні комерційні та казенні підприємства, а також господарські товариства, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) прямо чи опосередковано належать державі.

Звіти про виконання фінансового плану складаються з урахуванням вимог Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затвердженого наказом Мінфіну від 07.02.2013 № 73, зареєстрованого в Мін'юсті 28.02.2013 за № 336/2286, та/або Міжнародних стандартів фінансової звітності, а також Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності (наказ Мінфіну від 28.03.2013 № 433).

З метою уніфікації процесу обробки при поданні інформації необхідно неухильно дотримуватись наступних вимог:

1) зведені Основні фінансові показники Звіту про виконання фінансових планів за звітний період підприємствами державного сектору економіки, включаючи підприємства, що є суб'єктами природних монополій на загальнодержавних ринках, підприємства, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. грн., та підприємства, уповноваженим органом управління яких є Кабінет Міністрів України;

2) звіти про виконання фінансових планів підприємств, що є суб'єктами природних монополій на загальнодержавних ринках, підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. грн., та підприємств, уповноваженим органом управління яких є Кабінет Міністрів України, в повному обсязі окремо щодо кожного підприємства. До звітів обов'язково додається: форма № 1 "Баланс (Звіт про фінансовий стан)" на кінець звітного періоду з розшифруванням статей, що становлять більше 10 % валюти балансу; форма № 2 "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)" за звітний період. Показники зведеного Звіту про виконання фінансових планів обов'язково повинні співпадати з показниками Моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності, який здійснюється на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 19.06.2007 № 832;

3) пояснювальну записку щодо виконання показників фінансових планів за звітний період, підготовлену з урахуванням вимог, викладених у Рекомендаціях щодо складання фінансового плану підприємства та звіту про його виконання, підготовки пояснювальних записок до них. У пояснювальній записці до Звіту про виконання фінансового плану підприємства, що є суб'єктом природних монополій, підприємства, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. грн., та підприємства, уповноваженим органом управління яких є Кабінет Міністрів України, окремим розділом обов'язково зазначається виконання плану заходів з підвищення операційної ефективності підприємства строком на три роки, який включає заходи щодо оптимізації витрат на виробництво, адміністративноуправлінський персонал, підвищення ефективності використання основних виробничих фондів і трудових ресурсів, збільшення прибутку та бюджетний ефект для держави від впровадження цих заходів, зокрема: суми збільшення надходжень до державного бюджету, скорочення бюджетного субсидіювання тощо;

4) перелік підприємств, що належать до сфери управління. Інформацію щодо кількості підприємств, що знаходяться у сфері управління, яка містить загальну кількість підприємств; кількість підприємств, які працювали за затвердженими фінансовими планами на відповідний рік; кількість прибуткових/збиткових підприємств та кількість розірваних контрактів з керівниками підприємств за звітний період. Кількість суб'єктів господарювання державного сектору економіки, що знаходяться у підпорядкуванні суб'єктів управління об'єктами державної власності, обов'язково повинна відповідати кількості, яка обліковується у Єдиному реєстрі об'єктів державної власності та Реєстрі корпоративних прав держави (тобто відповідати

інформації, що надається Фонду державного майна України), а також співпадати з кількістю підприємств, щодо яких проводиться єдиний моніторинг ефективності управління об'єктами державної власності на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 19.06.2007 № 832;

б) інформацію стосовно вжитих заходів щодо скорочення кількості планово-збиткових підприємств та підприємств, що працювали збитково у звітному періоді.

Інформація подається в паперовому та обов'язково в електронному вигляді у форматі Microsoft Excel, а також у вигляді електронного документа, сформованого в автоматизованій системі збирання, накопичення та оброблення інформації про діяльність суб'єктів господарювання.

Розглянемо порядок складання фінансового плану та розробку прогнозу на Агрофірмі ВП «Агро-Мак». Основні завдання фінансового планування ВП «Агро-Мак»:

- 1) визначення обсягу, структури капіталу, що використовується при створенні підприємства та його функціонуванні в плановому періоді;
- 2) визначення оптимальної величини та структури витрат виробництва та обігу;
- 3) прогнозування джерел та розмірів грошових надходжень та виплат;
- 4) обґрунтування раціонального руху грошових коштів, синхронізації їх надходжень з платежами у визначені періоди часу;
- 5) здійснення постійного контролю над виконан-

ням фінансових завдань та коригування поточних планів при зміні умов господарювання.

Система оперативного планування фінансової діяльності полягає в розробці комплексу короткострокових планових завдань з фінансового забезпечення основних напрямів фінансово-господарської діяльності підприємства. Оперативне фінансове планування необхідне підприємству для контролю за фактичним надходженням коштів на поточний рахунок, витрачанням коштів у процесі господарської діяльності, виконання поточного фінансового плану.

У процесі його підготовки прогнозовані обсяги продаж і виробництва трансформуються у кількісні оцінки доходів і витрат для кожного з підрозділів підприємства. Кінцевою метою операційного бюджету є складання зведеного плану прибутків і збитків, тобто складання бізнес-плану.

Головне завдання колективу ВП «Агро-Мак» – щорічне збільшення обсягів товарної продукції, її реалізації й одержання платежів за неї.

Для прогнозування на ВП «Агро-Мак» було обрано метод відсотка від продажів, так як цей метод є достатньо простим і не вимагає застосування нових технологічних програм та перекваліфікації робітників.

Також в процесі поточного фінансового планування ВП «Агро-Мак» прогнозують основні фінансові показники його діяльності, визначають достатність чистих грошових надходжень для обслуговування боргу, а також оцінюють ефективність проекту в цілому.

На підприємстві складено прогнозний баланс на 2018 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Прогнозний баланс ВП «Агро-Мак» на 2018 р.

Актив	Код рядка	2016 рік	2017 рік	Прогноз на 2018 рік
I. Необоротні активи, тис. грн.	1095	22398	22606	22606
II. Оборотні активи, тис. грн.	1195	29311	31432	34311
III. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття, тис. грн.	1200	0	0	0
Баланс	1300	51709	54038	56917
Пасив				
I. Власний капітал, тис. грн.	1495	46929	47426	49271
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1595	5	229	229
III. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1695	0	0	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття, тис. грн.	1700	4775	6383	6383
Баланс	1900	51709	54038	55883

Опираючись на дані попередніх років допущення закладені в прогнозний баланс:

- 1) збільшення оборотних активів;
- 2) можливо забезпечення нарощення планових об'ємів виробництва при існуючому рівні необоротних активів;
- 3) 50 % чистого прибутку буде розподілено на дивіденди.

Отже, у 2018 р. планується збільшення оборотних активів на 9,16 %, порівняно з 2017 р. і складе 34311 тис. грн.. В свою чергу, планується спрямувати на формування резервного капіталу підприємства 50 % чистого прибутку після оподаткування, чим збільшить статтю «Власний капітал» на 1845 тис. грн.. Інші показники у 2018 р. не планується змінювати.

В цілому вище наведені фінансові показники та

заявлені прогностичні показники Бізнес-плану цілком відповідають виробничим потужностям підприємства. Однак, таке становище буде тільки в тому випадку, якщо підприємство зможе ефективно управляти своїми ресурсами.

Одним із компонентів планування, що повністю відсутнє на даному підприємстві – це порівняння з конкурентами.

Підприємству необхідно скласти кілька сценарних планів розвитку подій на рік: базовий, песимістичний й оптимістичний. При складанні плану використовувати всю інформацію, що є на момент його складання. Розраховувати планові показники лише на реальних даних, тобто керуватися договорами вже укладеними або, що перебувають у стадії укладання, але точно реалізуються в плановому році.

ВИСНОВКИ

На сьогодні фінансове планування є важливою складовою внутрішньофірмового планування, реалізація якого – необхідна умова досягнення підприємством стратегічних цілей діяльності. Воно узгоджує окремі фінансові цілі, координує їх з іншими цілями, забезпечує ефективний механізм управління фінансовою системою. Важливою проблемою фінансового планування є забезпечення обґрунтованості фінансового плану, його реальності. Це залежить значною мірою від достовірності даних щодо збуту, дебіторської заборгованості та строків її погашення, потреб у фінансуванні, налагодженої роботи підрозділів, задіяних у складанні фінансового плану, та оперативності його розроблення. Тому важливим питанням є якість інформаційного забезпечення фінансового планування на підприємстві. Надалі для ефективного здійснення фінансового планування на підприємстві менеджерам потрібно приділити значну увагу інформаційному забезпеченню та формуванню відповідного світогляду керівної ланки щодо розуміння значення та вагомості ролі фінансового планування, його ефективного проведення. Отже, щоб забезпечити обґрунтоване фінансове планування та виконання фінансового плану, необхідною умовою є підготовка до його складання, дотримання чіткої процедури (послідовності етапів), врахування специфіки діяльності підприємства, належно опрацьованої та достовірної вихідної інформації та зовнішніх чинників впливу на діяльність. Враховуючи чинники впливу зовнішнього середовища та вибираючи відповідні конкретним умовам принципи здійснення фінансового планування, можна добитись зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови досягнення прогнозованих обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самокупності та самофінансування підприємства.

Список використаних джерел

1. Гончар В. Перспективи розвитку та шляхи вдосконалення фінансового планування в сучасних умовах. Фі-

нанси України. 2012. № 3. С. 1-5.

2. Єрмоленко О.А. Фінансове планування в умовах невизначеності. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2015. № 49. С. 230-232.

3. Інформаційний лист щодо подання звітів про виконання фінансових планів та інформації щодо стану затвердження фінансових планів підприємств державного сектору економіки. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=6b5adfb8-2082-4b67-b086-0e12da92c982> (дата звернення: 10.11.2018).

4. Каламбет С.В. Сутнісна характеристика фінансового планування на підприємстві. Економіка та держава. 2015. № 11. С. 22-24.

5. Мазур Д.В. Фінансове планування діяльності підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 6. Т. 1. С. 55-59.

6. Равенков А. Фінансове планування на підприємстві. Проблеми теорії та практики управління. 2006. № 4. С. 72-78.

7. Сисой Ю.В. Фінансове планування на підприємстві та його особливості в умовах транснаціональних корпорацій. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2009_2/0714.pdf (дата звернення: 11.11.2018).

8. Ставерська Т.О., Андрющенко І.С. Фінансове планування та прогнозування на підприємствах і фінансових установах. Харків, 2013. 146 с.

9. Степура В.В. Ієрархічні рівні фінансового планування. Економічні науки. 2011. № 2. С. 119-122.

10. Теличко Р.К. Фінансове планування на малих та середніх підприємствах. Фінанси України. 2013. № 8. С. 14-16.

References

1. Honchar V. Prospects for development and ways to improve financial planning in modern conditions. Finance of Ukraine. 2012. № 3. pp. 1-5. (in Ukrainian)

2. Yermolenko O.A. Financial planning under the conditions of uncertainty. Herald of Transport and Industry Economics. 2015. № 49. pp. 230-232. (in Ukrainian)

3. Information letter on submission of reports on implementation of financial plans and information on the state of approval of financial plans of state-run economy enterprises. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=6b5adfb8-2082-4b67-b086-0e12da92c982> (last accessed: 10.11.2018). (in Ukrainian)

4. Kalambet S.V. Essence of efficiency of financial planning at the enterprise. Economy and State. 2015. № 11. pp. 22-24. (in Ukrainian)

5. Mazur D.V. Financial planning of an enterprise activity. Herald of Khmelnytskyi National University. 2014. № 6. Vol. 1. pp. 55-59. (in Ukrainian)

6. Ravenkov A. Financial planning at the enterprise. Issues of Control Theory and Practice. 2006. № 4. pp. 72-78. (in Ukrainian)

7. Sysoy U.V. Financial planning on an enterprise and its feature in the conditions of transnational corporations. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2009_2/0714.pdf (last accessed: 11.11.2018). (in Ukrainian)

8. Staverska T.O., Andrushchenko S.I. Financial planning and forecasting of financial results at enterprises and finance institutes. Kharkiv, 2013. 146 p. (in Ukrainian)

9. Stepura V.V. Hierarchical levels of financial planning // Economics. 2011. № 2. pp. 119-122. (in Ukrainian)

10. Telychko R.K. Financial planning at small and medium-sized enterprises. Finance of Ukraine. 2013. № 8. pp. 14-16. (in Ukrainian)